

NY MUSIK

i samarbete med
Caroli församling

Morton Feldman

– med ekon av Narcissus

Four Instruments (1975)

Piano, Violin, Viola, Cello (1987)

Ensemble Makadam

Sara Sjödahl – piano, Anna Lindal – violin,

Elsbeth Berg – viola, My Hellgren – cello

Torsdag den 5 oktober 2017, kl.19.00

Caroli kyrka, Borås

Att **Morton Feldman** (1926–87) var en intuitivt arbetande tonsättare, lär vi redan av en av de tidigaste anekdoterna om honom (det finns ett antal...):

Vid ett av deras allra första möten visade Feldman en stråkkvartett för John Cage. Denne frågade: ”Hur har du gjort det här?” Feldman svarade: ”Jag vet inte hur jag gjorde det.” Då började Cage hoppa omkring som en apa i rummet, skrikande av förtjusning: ”Är det inte fantastiskt? Är det inte underbart? Det är så vackert, och han vet inte hur han har gjort det!”

”Det enda som vi tonsättare verkligen behöver arbeta med, är tid och klang”, sade Feldman vid något tillfälle. ”Och ibland är jag inte ens riktigt säker när det gäller klangen.”

Som Mats Persson skriver i sin Feldman-essä Att vara i tiden:

”Feldman, för vilken tiden blir en realitet så fort han komponerar en enda ton, strävar efter att upphäva tiden, till en början genom att med sitt intuitiva arbetssätt vara ’närvarande’ i verket, längre fram – under de åtta sista åren av sitt liv – genom att komponera extremt långa stycken, där åhöraren snart förlorar tidsuppfattningen.”

Det är nu, under 80-talet, som *For Philip Guston* (fyra och en halv timma), *For Christian Wolff* (3.20) och framför allt *Stråkkvartett nr. 2* (uppåt 5.30) tillkommer.

I det sammanhanget är hans allra sista verk, *Piano, Violin, Viola, Cello*, närmast en bagatell med sina cirka 75 minuter.

I ett samtal med tonsättaren Elliott Carter hävdade Feldman 1979:

”Världen har inte något behov av ytterligare ett 20 minuter långt samtida stycke. Vi behöver inte det. Vad vi behöver är ett rejält, ungefär halvannan timma långt stycke i en sats, som börjar utvecklas först efter 40 minuter, när det är dags. Det är vad vi behöver. Vi behöver inte ett 20-minutersstycke.”

Men fyra år tidigare tyckte Feldman uppenbarligen att världen behövde det sju minuter långa *Four Instruments*, icke att förväxla med det tio år äldre stycket med samma namn för rörklockor, piano, violin och cello.

Som – nästan – alltid hos Feldman trevar sig musiken även här fram inte långt över hörbarhetströskeln. Det är som om varje fjäderlätt klang prövats med känslig men säker hand.

När kollegan Earle Brown en gång hörde Feldman tala om komposition, invände han: ”Men Morty, när du väl har valt instrument, innebär ju inte det att stycket är färdigt.” Varpå Feldman replikerade: ”Jo, för mig är det det”.

Bortsett från ett fåtal anspråkslösa men pregnanta motiv arbetar Feldman i *Piano, Violin, Viola, Cello* (1987) nästan uteslutande med ackord, såväl i stråkarna som i pianot. Men de båda klangkällorna lever mestadels bredvid varandra, som i separata världar, och interagerar bara vid några få tillfällen.

Vi hör ett begränsat antal motiv eller, som Feldman ibland kallade dem, bilder, ett spel med ofta små förändringar och ständiga upprepningar – musik som lever i självbespeglning, även om bilden krusas när vinden långsamt sveper över dess yta.

Man vill väl gärna tänka sig att tonsättarens sista verk är stillnat, avklarat, utan beräkning, utan åthävor. Och det är nog så, detta är musik utan varje ambition att imponera. Det är utan tvekan ett av Morton Feldmans allra finaste stycken.

